

tím spíše, že není to vždy novinář, který je vlastním, intelektuelním autorem předražděných invektiv v našem tisku.

Oslavy 1. máje měly zcela klidný průběh. Navazovaly jednak na vzpomínky na dobu před 10 lety, a navazovaly na poslední demonstrace proti novelisaci sociálního pojištění. Klid těchto májových oslav ukazuje, že socialistické strany nechtějí v předvečer oslav rušiti krajní taktikou. Bude záležet na režii, aby do blížících se oslav nezapadl ton disharmonie v té míře, aby plně ohrozil vzpomínky na dobu, která končila 28. říjnem.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Volby ve Francii. — Americký návrh protiválečného paktu velmocem. — Itálie mezi Maďarskem a Československem. — Konflikt anglicko-egyptský. — Otázka indická. — Obnova bojů v Číně a japonská politika. — Ruské vnitřní a vnější nesnáze.

Francie zahájila serii letošních voleb dvěma posledními dubnovými nedělemi. Arrondissementový volební řád s požadavkem naprosté většiny odevzdaných hlasů pro zvoleného kandidáta činí zvláště při stranické roztržitosti francouzské ve velké většině případů již předem nezbytnou volbu druhou, v níž stačí jen většina relativní. Tentokráte byl počet kandidatur ještě neobyčejně zvýšen tou okolností, že šlo tu o volbu, vedenou pod hesly v podstatě hospodářskými, kdy každá místní veličina domnívala se splňovat ideální podmínky. Téměř deset kandidatur připadalo průměrně na jeden mandát. Politické strany nepřipravily tentokráte také žádné volební kartely, spoléhající, že nepronáží-li vlastními silami v prvním kole, bude vždycky dost času uzavřítí dohody s příbuznými směry od případu k případu v kole druhém. Ukázalo se, že tato taktika *prospěla spíše stranám pravice, které jsou jednotnější, a kandidátům umírněného středu, kteří se jevíli voličstvu dnes nejlepší zárukou pokračování v obecně uznaném sanačním díle Poincaréově.* Kandidáti levice pronikli jen ve zcela nepatrném počtu těsným sítem voleb prvního kola, a bylo pak nutno narychlo stloukati místní dohody mezi radikály a sociálními demokraty, aby se v druhém kole zabránilo vývoji počátečního úspěchu pravice v dokonalou porážku levicových stran. Přes to nepodařilo se již výkyv do prava úplně vyrovnati, takže do nové sněmovny vstoupí skupiny Marinova a Louchérova citelně posíleny na úkor radikálních socialistů a socialistických republikánů. Soc. demokrati nebudou sice číselně slabší (ač musíme vzítí v úvahu, že počet mandátů se rozmnožil), pocítí však trpce *ztrátu svého vůdce Leona Bluma, jednoho z nejschopnějších parlamentních taktiků francouzské sněmovny.* Skupiny nacionální pravice, republikánského středu a radikální levice budou nyní přibližně stejně silné. Nastalé změny v državách jednotlivých stran nejsou tak značné, aby odůvodnily nějakou změnu kursu. Koalice pod vedením Poincaréovým bude zachována a také změny ve vládě omezí se na záměnu osob, která jest nezbytna již proto, že někteří členové kabinetu propadli. Největší politický význam připadá zde však otázce, *pokud nemoc dovolí Briandovi* ujmouti se opět úřadu. Kdyby jeho rekonvalescence vyžádala si delšího odpočinku, mohlo by se snadno státi, že by jeho nástupcem nestala se žádná osobnost levice, nýbrž Poincaré sám, který se v posledních letech představoval jako důvěrný spolupracovník ministra zahraničních věcí. Jeho povaha liší se však tak podstatně od známé konciliantní a věci míru sloužící osobnosti Briandovy, že i při stejném programu pocítí by se změna zvláště v nynější choulostivé mezinárodní situaci, zajisté brzy velmi citelně.

Americký státní tajemník Kellogg zaslal vládám všech velmocí, v Radě Společnosti národů zastoupených, svůj návrh obecného protiválečného paktu, o němž, jak známo, diskutoval po celou řadu měsíců s francouzským ministrem zahraničních věcí Briandem. Přes to, že touto diskusí se stanoviska Ameriky a Francie velmi sblížila, hlavně ovšem zásluhou francouzské ústupnosti, rozhodl se nakonec americký státní sekretář přece jen zase *k vystoupení samostatnému.* Přenesl rozpravu na pole

mezinárodní, nedbaje při tom ani v nejmenším přednesených francouzských námitek, které považuje za zbytečné. Francouzové obávají se totiž, aby příliš jednoduchou formulí nebylo vzbuzeno klamné zdání naprosté bezpečnosti míru a potom kdyby některá ze smluvních stran přenesla se přes námítky mravního rázu a válečně opravdu vyrazila, nebyly státy mírumilovnější zastíženy bez přípravy materiální i psychologické. Amerika jako stát složitosti a nebezpečím evropské politiky vzdálený, nedovede se arci dobře vmyslet v nesnáze francouzských státníků a trvá na tom, aby se válka docela prostě a jednoznačně zamítla, vyloučila z oboru možností, jimiž jednotlivé státy mohly by prosazovat svoje politické úmysly. Soudí, že každé bližší určení, vymezení nebo vyhrazení by účel a dosah smlouvy jen seslabovalo. Nyní dojde tedy k mezinárodní výměně názorů, kdy se ukáže, zda obavy a námítky francouzské dojdou opory také u jiných států evropských (a Japonska), či zda stanovisko americké bude ostatními podepřeno. Již dnes je patrné, že nebude řeči o nějakém prostém přehlasování Francie přívrženci Ameriky. Spojené Státy představují dnes sice takovou velmoc, že si každý rozmyslí stavěti se proti ní, naopak shledá s prospěchem sledovati cestu společnou, přece jen však námítky, které francouzský ministr zahraničních věcí formuloval, jsou takového rázu, že každý stát, jemuž jde o to, aby přijal jen závazky splnitelné, musí si je uvědomiti stejně. I první odpověď, třeba jen zatím zásadní, která na pozvání Kelloggovo došla — odpověď Německa — prozrazuje stanovisko kompromisní, ač jde zde o *stát odzbrojený*, jemuž nemůže býti obtížno vzdáti se války, jako prostředku národní politiky. Anglie, jejíž mentalita je přece americké nejbližší, má již mnohem více pochybností, jak se k návrhu na absolutní zavržení války postaviti, neboť ví, že jediná náhrada byla by v povinném rozhodčím soudnictví. Při nesmírné rozloze a pestrém složení své říše musí se obávat, aby se spory, které by musela považovat za své vnitřní věci, nedostávaly takto na forum neutrální. Japonsko, které dnes vystupuje málo aktivně v politice mezinárodní, přizpůsobí se ve svém stanovisku jistě většině. Choulostivější jest však otázka po stanovisku Itálie, jejíž názory jsou, jak známo, pramálo pacifické. Mussolinimu nebude lehké vzdáti se definitivně a bez výhrad války jako posledního prostředku k dosažení národních cílů, když staví nadevše to, co považuje za životní nezbytnost národní existence a růstu. Dojde-li v dohledné době ke konferenci zúčastněných států, poskytnou více či méně obratné manévry jejich zástupců jistě velmi zajímavé divadlo. I když však výsledkem bude jen nějaké zásadní prohlášení, z něhož lze uniknouti zadními vrátky, takže válka nebude ještě moci od té chvíle býti považována za příšeru barbarské minulosti lidstva, moderní civilizaci konečně zažehnanou, bude to přece jen pokrok, neboť každý si rozmyslí stavět proti sobě předem veřejné mínění celého světa a především právě Spojených Států Severoamerických, které tímto svým vystoupením dávají na jevo, jaký mají zájem na zachování míru.

Nová *italská diplomacie* rozvíjí pod vedením Mussoliniho stále pronikavější aktivitu a zasahuje v poslední době i do sfér jí dosud zcela vzdálených. Smluvní síť, která až dosud měla se stahovati jen kolem Jugoslavie, vrhá se dnes až daleko na východ a severovýchod. Itálie hodlá si, jak patrné, opatřiti výhodné posice nejen za Adrií, nýbrž i v celém východním středomoří, na Černém moři, i na Baltu. O velikonocích konala se v Římě pravá revue zahraničních ministrů států balkánských, předasijských, stredoevropských a východoevropských. Mussolinimu se podařilo získati důvěru Řecka, které na počátku fašistické éry bylo jím napadeno, podařilo se mu však navázati přátelský styk i s Tureckem, ačkoliv Malá Asie je odedávna považována za místo italské kolonizační expanse. Také afganský král byl právě na italské půdě poprvé uvítán, a sympatie pro Egypt jsou v Itálii osvědčovány, pokud jen snese důvěrný poměr k Anglii. Největší pozornost vzbudilo však pozvání polského ministra *Zaleského*, neboť jest těžko představit si, v čem by politika obou států mohla se sbíhati. Polsko jest přece státem Francii nejbližším a nemůže býti podezříváno, že by chtělo přejít do klientely italské. Při známém zájmu Mussoliniovu na věcech stredoevropských a zejména při jeho podpoře Maďarska, projevené zvláště v rozmluvě s lordem Rothermerem, dalo se ovšem soudit, že Polsko má býti získáno pro maďarský revisionismus na úkor Malé Dohody. Polsko však je právě tím státem, který v Evropě jest nejvíce ohrožen snahami po opravě

mírových smluv, neboť Německo jen čeká na vhodnou příležitost, aby uplatnilo své nároky na Horní Slezsko a Gdanský koridor. Proto také nebylo pak mnoho slyšet o konkrétních výsledcích zájezdu polského ministra. S italské strany dává se celému nejnovějšímu úsilí o navázání přátelských styků a vyrovnání stávajících protiv na všech stranách výklad naprosto mírumilovný a k ostatním velmocem i Společnosti národů co nejlojálnější. Máme tu co činit rozhodně s velmi zajímavou změnou taktiky fašistického vůdce, který dosud nešetřil bojovnými projevy a nezapíral, že válka je zdravým projevem národní síly. Od té doby, co zahájil jednání s Francií a obnovil jednání s Jugoslavií, nevzdává se Mussolini naděje, že dosáhne po dobrém, resp. soustředěným diplomatickým nátlakem, podstatných ústupků. Dalo se konečně předvídati, že přijde jednou okamžik, kdy fašistickou agresivnost nebude již možno dále stupňovati a bude třeba se rozhodnout k obratu — leda že by se od slov chtělo přejít k činům. Poněvadž však každému zasvěcenému bylo jasno, že Itálie válčiti nechce a nemůže, a nezbývalo, než připravit se opravdu na *ofensivu mírovou*. Zůstává však pochybno, zda i na této cestě dostane se Mussolini dál, nežli ukazuje jeho drobný úspěch v otázce tangerské. Na každý způsob jsou Maďari na omylu, očekávají-li odtud nějakou skutečnou pomoc ve svých dalekosáhlých plánech na obnovu koruny svatoštěpánské. Mussolini ostatně přičinil se sám v projevu k vydavateli »Daily Mailu«, aby jejich iluze nenabýly nebezpečných rozměrů. Řekl, že nemohou mítí přirozené hranice a musejí se spokojiti s etnografickým vymezením svého státu. Je patrné, že Mussolini by chtěl *použití maďarské otázky jako pokusného balonku* pro vlastní úsilí revisionistické, pro uplatnění vlastních nároků vůči Francii. Přísně právní názor o nedotknutelnosti smluv, zastávaný republikou francouzskou, je totiž největší překážkou toho, aby Itálie dostala se k podstatnějším výhodám nebo dokonce k vydání nového území pro účely kolonizační od své starší latinské sestry. Že Mussolinimu záleží nyní opravdu vážně na přátelském poměru s celým světem, je patrné i z toho, jak využil příležitosti *jubilea československých legií v Itálii*. Kdyby byl chtěl sázet úplně jen na maďarskou kartu, nebyl by musel Československu věnovati vůbec pozornosti. U nás byly dokonce pronášeny po přeložení vyslance Preziosiho určité pochybnosti, zda místo bude vůbec obsazeno. Jak chybně se posuzoval poměr československo-italský a zejména zájem Říma na Praze, ukázalo se pak nejlépe tím, že na místo Preziosiho byl ihned vyslán nástupce v osobě hrabě *Vannutelli-Reyho*, člena jednoho z nejpřednějších italských rodů, a že Mussolini sám přijal v Římě velmi vřele československou delegaci legionářskou. Při výměně ratifikačních listin na hradě pražském a při návštěvě generála *Grazianiho* v Praze došlo pak k projevům, které zřetelně přesahovaly rámec konvenční zdvořilosti. President i zástupce Itálie zdůraznili *svazky, které naše státy spojují ještě od doby válečné* a pevnou vůli je udržeti a upevniti.

Anglické koloniální starosti neustávají. Nejnověji jest jejich hlavním pramenem *Egypt*, kde dostala se k vládě krajní frakce nacionální strany Vafd v osobě ministerského předsedy *Nahase paši*. Tento mladý politik spojuje nacionalismus zemřelého zakladatele strany Zaglula paši s radikalismem vlastním lidem bez zkušenosti. Zavrhl ujednání přátelské smlouvy mezi Anglií a Egyptem, o něž se přičinili král Fuad a předešlý ministerský předseda Sarvaat paša a postavil se na stanovisko absolutního práva Egypta na nezávislost. Předložil sněmovně osnovu zákona shromažďovacího, prodchnutou krajním liberalismem, ve které se zejména silně omezuje policejní dozor a povoluje dalekosáhlé ozbrojování obyvatelstva. V tom spatřují cizinci, v zemi usedlí, nebezpečí a anglická vláda proti uzákonění této osnovy protestovala. Vláda egyptská odmítla to však jako nemístné vměšování do vnitřních věcí a *ustoupila teprve přímé pohrůžce* branného zakročení anglického loďstva. Nahas paša odmítá však odstoupiti a ohlašuje, že vyčká jen lepší příležitosti, aby inkriminovanou osnovu podal znovu. Spoléhá zřejmě na změnu konservativního režimu v Anglii. — Druhá otázka, která v poslední době nabyla aktuality, je *indická*. Blíží se doba předepsané revise ústavy, zavedené na zkoušku v roce 1919. Za tím účelem byla do Indie vypravena zvláštní komise v čele s bývalým liberálním ministrem *Simonem*. Poněvadž tato komise se skládá výhradně z členů anglického parlamentu, odmítly nacionální kruhy indické s ní jednati, *vyžadujice paritu* vlastního zákonodárského sboru v Delhi. Poněvadž Indie má však daleko do jednotnosti nejen

politické, nýbrž i národnostní a náboženské, mohla se komise Simonova domnívati, že přece jen *splnila svoje poslání*, které pro začátek mělo ryze informační účely. Na podzim vypraví se do Indie znovu a doufá, že zatím nabudou mezi nacionalisty převahu živly oportunistické. Jde tu především o velký zásadní problém, zda konstituční zásady evropské demokracie hodí se vůbec na svět kulturně tak odlišný jakým jest Indie. Asie chce si zřejmě vybrati z našich institucí jen co se jí hodí a použití to způsobem sobě vlastním. Naproti tomu Anglie nemá arci zde ani v Egyptě nejmenšího úmyslu vzdáti se své suverenity nebo učiniti cokoli nenapravitelného, co by ve svých důsledcích ohrozilo trvání říše.

Čína, která loni byla ohniskem největšího zmatku, od té doby však poměrně se uklidnila, přechází s počínajícím jarem k novým bojům, pro něž je charakteristické spojení jihočínských vojsk *Čiankaj-šekových* s armádou *Fenjusanovou*, operující v západních provinciích. Do těchto kleští má býti nyní sevřen Čansolin a vláda nacionalismu má býti zakotvena i v bývalé císařské metropoli *Pekinu*. Severní armáda je zřetelně již stísněna, ale při kaleidoskopických změnách, na čínských bojištích obvyklých, nelze zatím učiniti si ani přibližné představy o vyhlídkách nové kampaně. Největší politický význam má zde chování *Japonska*, jehož interesity v Šantunu a Mandžusku jsou vedle ruských nejmocnější. Vláda tokijská vyslala po loňském vzoru Anglie velký okupační sbor na ohrožené místo, a budí podezření, zda nemá úmyslů intervencionistických. Její nejisté vnitropolitické postavení to ostatně s dostatek vysvětluje. Poslední volby neposkytly vládě náležitě většiny, a země jest, podle úsudku znalců, na *prahu těžké politické a sociální krise*.

K *Rusku* obrátila pozornost podivná návštěva anglického ministra lorda *Birkenheada* v Berlíně, o němž je známo, že patří k předním zastáncům protisovětového směru v kabinetu. Lord *Birkenhead* má prý aspirace na místo *Chamberlainovo*, jež obviňuje z pasivity vůči bolševismu. V Berlíně sondoval prý půdu pro zatažení Německa do protiruského bloku. Není pochyby, že v Anglii je silná strana pro pokračování na cestě, nastoupené přerušením styků se sověty loňského roku, spoléhá-li však na podporu Německa, pak rozhodně nedostane se daleko. Lord *Birkenhead* mluvil se *Stresemannem*, nedověděl se však zajisté nic jiného, nežli že Německo, třeba zklamané výsledky dosavadní spolupráce s Ruskem, nemíní rušiti drát na Moskvu a dbá dále co nejpečlivěji své *neutrality* v konfliktu západu s východem. Pramen nesnázi jest stále převaha stranických zájmů nad národními v Rusku. Očekávání, že pád oposice bude znamenati definitivní vítězství politického směru ve vládě, se nesplnily. Naopak *Stalin* sám mluví dnes jako *Trocký*, prohlašuje, že chce-li cizina likvidaci bolševismu jako cenu své hospodářské pomoci, Rusko raději bude pokračovati v boji. Je to však boj na dvě fronty, neboť největšího nepřítele má bolševismus *ve vlastním venkovu*, proti němuž musí zakročovat prostředky stále bezohlednějšími, které však právě tím se odsuzují k neúspěšnosti a přivedou svým časem nynější režim ke katastrofě.

Dr. Rudolf Procházka.

Z REVUÍ A ČASOPISŮ.

POPULAČNÍ OTÁZKA.

V *Revue politique et parlementaire* (leden 1928) pojednává o ní *Lucien March* v článku *La population du monde*. Jedná o soukromé konferenci, konané na americký popud v Ženevě od 31. srpna do 3. září 1927. Konference se zabývala populačními otázkami po stránce hospodářské a politické. Nedospěla k určitým závěrům. Výbor byl pověřen připraviti základy pro stálou instituci, jež by se zabývala světovou populací. Autor sleduje populační otázku ve Francii. Je pro systém odměn pro četné rodiny, zároveň však pro sociální opatření, jak se postarati o takové děti četných rodin (výchova, opatrování míst, emigrace). Kromě toho třeba zlepšiti bydlení těchto četných rodin. Určité omezení počtu dětí pokládá za legitimní; povinností je nejen míti děti, nýbrž postarati se také o jejich výchovu. — V březnovém čísle téže revue odpovídají autoru *A. Isaac* a *E. Jordan*. *A. Isaac* v článku *La terreur du surpeu-*